

РЕЦЕНЗИЯ

**На дисертационен труд Жаклина Жекова на тема:
„Визуалната обвързаност между класически и експеричентални
техники в европейската калиграфия в края на ХХ и началото на
ХХІ век“**

**За присъждане на образователна и научна степен “Доктор”
по Докторска Програма “Изкуствознание и изобразително
изкуство ”**

Професионално направление 8.2. – Изобразително изкуство

Рецензент: доц. д-р Живка Бушева

Жаклина Жекова е възпитаник на Национална художествена академия. Завършва бакалавърско образование по Рекламен дизайн в катедра Рекламен дизайн и магистратура по калиграфия в катедра Плакат и визуална комуникация. Представеният от нея дисертационен труд е резултат от сериозна и задълбочена работа. Освен самата дисертация, Жаклина Жекова е предала много специално и пълно разработен изобразителен материал както и свитък с резултатите от проведено стандартизирано интервю с български и чуждестранни калиграфи и дейности, резултати, за които трябва да бъде поздравена специално.

Направила е и много задълбочено и сериозно разработен автореферат Има необходимия брой участия в конференции, както и съответните научни публикации. В тази светлина, доктуратурата за нея е естествено и закономерно стъпало в нейното развитие и квалификация.

Предложеният на вниманието ни, от Жаклина Жекова, дисертационен труд е с висока научна стойност, посветен е на изключително актуална, слабо разработена у нас и същевременно много трудна за систематизация, многообхватна тема, за избора на която докторантката трябва да бъде поздравена и по-точно за смелостта да се захване с нейното систематично разглеждане и изясняване.

При високата степен на промени, характерни за състоянието и системата на висшето образование в България днес е необходима голяма доза кураж, професионализъм и същевременно любов към разработваните проблеми за да се избере и разработи тази тема.

Освен това, следва специално да се изтъкне и факта, че темата е и с емпирично изследователски аспекти – нещо особено рядко срещано в сферата на приложението. Докторантката трябва да бъде поздравена за своя избор и ялостното и задълбочено разработване на повдигнатите проблеми.

Дисертационният труд на Жаклина Жекова следва да се определи като цялостна теоретична разработка, с много задълбочено емпирично изследване на особено актуална проблематика, свързваща по твърде значим начин теорията и практиката.

Разработката на докторанта се отличава с изключително сполучлива структура, като включва сериозния обем от 205 страници: текстова част, която включва: увод; изложение, разделено в четири глави; заключение; списък на използвана литература, речник на използвани термини и приложения представящи цялостно проведените емпирични изследвания с различни реципиенти, имащи пряко отношение към разглежданата проблематика.

Разработените четири основни глави са логически взаимосвързани и определено извеждат значим и много трудно поддаващ се систематизация проблем на сериозно изследователско равнище.

Дисертацията се отличава с хубав стил и научно издържан език.

Уводът на дисертационния труд е много силен, ясен и поставя както актуалността на разглежданата проблематика, така и основната цел, декомпозирана в задачи, предмета, обекта, основна хипотеза и методология на изследването.

Първа глава е въвеждаща в проблематиката. Тя е теоретична и осъществена със задълбочен анализ, свързан с исторически преглед на писмеността, основните видове писмени системи и изобразителните техники при изписване на буквите.

Жаклина Жекова използва натрупаното и в психологически план, използвайки монографията на Петър Цанев, постановки на Роло Мей, гещатлатпсихологията и различни немски автори. Налице е сполучлив анализ за етапите в работата на твореца, като и на различните инструменти за изписване, появата на хартията, успеха на Гутенберг. Разгледани са финикийска, етруска, гръцка азбука. Внимателно са анализирани китайска, японска, ислямска, арабска и еврейска калиграфия.

Втора глава е посветена на историческия преглед на европейската калиграфия и на класическите изобразителни средства.

Анализира се латинска азбука, двулинейна писмена структура, определящи пропорции, значение за щрифтовите системи. Позовава се на постановките на В.Йончев за видовете щрифт, използването на восьъчни таблички, папирус, сгъването на папируса в коли. Анализира капиталис, квадрата, рустика, която еволюира особено след V век. Разглежда унциал, Римски унциал, свързва с психология на възприятието и естетическото удоволствие, с внимание анализира островен унциал и английска и ирландска разновидност. Отделя внимаи на буквите по времето на Карл Велики.

Следва преглед на готиката, връзка на калиграфията с архитектурата и постановките на Албрехт Дюрер. Осъществен е анализ на първите теоретични трактати за щрифта, развитие на печетарството и издателската дейност.

Трета глава започва с исторически преглед на славянската писменост, IX век на Княз Борис. Осъществено е подробно историческо изследване на потребността от славянска писменост и живота и дейността на Кирил и Методи.

Още тук, както и в цялостния по-нататъшен анализ, докторантката показва своя стремеж да обхваща многопланово и многоаспектно проблемите, както от гледна точка на историята, така и от развитието на калиграфията.

Анализът тук, както и в цялостната разработка е осъществен въз основа на проучен, осмислен и систематизиран впечатляващ обем литература, автори и събития.

Проследен е периода свързан Цар Боррис и дейността на Киреловите ученици Климент, Наум и Ангеларий. Следва анализ на глаголицата, по-късно на кирилицата от 855 г. с 43 букви, заимствани от гръцкото унициално исмо. Анализирано е уставното писмо, темнишки и Самуилов надпис, илюстрации. Отделено е внимание на Търновската книжовно школа. Анализиран е щрифта полуустав и трансформациите повлияни от гръцки щрифтове, Попгерасимовото писмо и развитието на кирилицата.

Предложените анализи на данните от изследването са изключително задълбочени и прецизни. Позволявам си да препоръчам на всеки, който хване в ръка тази дисертация да отдели особено внимание и на приложенията, които показват особената задълбоченост и значимост на проведеното изследване.

Последната четвърта глава е посветена на анализ на творчеството на подбрани съвременни автори в областта на

калиграфията. Разгледани са 14 чуждестранни и 12 български автори. Тази глава в голяма степен е свързана с дадените в приложение интервюта, които са много интересни и повдигат значими за съвреманиата калиграфия проблеми. Описани са постиженията и спецификите в творчеството за значими автори.

Започва с анализ на творчеството и постиженията на Едуард Джонстън и неговата книга – ръководство като прави връзка с дизайна и композицията, създаването на шрифтов дизайн, повлиян от готическия стил.

Следва разглеждане и систематизиция на постиженията на особеностите в творчеството на Рудолф Кох като създател на шрифтове. Продължава с Херман Цапф, учал и при сина на Р.Кох, създател и на шрифтове и специфични илюстрации.

Анализите продължават с Броуди Ноиеншвандер с неговата видеоинсталация за музей Паденборн. Следва анализ на творчеството на Джон Стивънс като калиграф, художник на букви и дизайнер.

Докторантката последователно продължава и интерпретира дейността и постиженията на Лука Барселона, Винсент де Боер, Ханс Шутенбелд, Жулиен Прие, Нилс Меулман.

Много задълбочен и интересен е анализът на дейността и значението на творчеството на Лазар Дмитриевич и на Виктория и Виталина Лопухини.

Прегледът на чуждестранните автори завършва с поглед върху творчеството на Виктор Фитснер.

За българските автори калграфи и създатели на шрифтове анализите започват с нашите класици в тази област като Борис Ангелушев, основоположник на книгооформлението. Прегледът продължава със Стефан Кънчев, неговата запазена марка, филателна графика и филателни проекти. Следва Васил Йончев, художник, илюстратор и оформител на книги.

Изследвано и проследено е творчеството на Ал. Поплилов – като приложна графика, живопис, илюстрация, калиграфия и шрифт, един от основателите на специалност и катедра „Плакат“.

Вниманието на Жаклина Жекова не е подминало и оригиналните постижения на Владислав Паскалев като майстор на шрифта, илюстрацията и графичния дизайн, който беше и ректор на НХА.

Изследването продължава с преглед на постиженията на димитър Трендафилов, специализирал в Прага, като творчеството му напомня стрила на Джон Стивънс. Следва анализ на постиженията на Стефан Гуев, който е бил художествен директор на издателства „Наука и изкуство“ и „Български писател“.

Не е оставен без внимание и аТодор Варджиев, учил в Лайпциги оставил значимо наследство като графичен дизайнер, майстор на шрифта, плаката и запазената марка.

Проследено е и постигнатото от Стоян Дечев в сферата на живопистта, кариикатурата и калиграфията. Анализирана е дейността и постиженията на Кристина Борисова, специално в сферата на шрифта, калиграфията, както и нейния експеримент за писане на калиграфия върху вода, техниката „ебру“.

Прегледът на постиженията на българските автори завършва с анализ на Постиженията на млади автори като Костадин Кокаланов като съвременен дизайнер с вкус към калиграфията и Мирослав Живков и неговия експеримент за писане с плоска четка.

Дисертационния труд на Жаклина Жекова включва и заключение с изводи.

С този последен параграф, както и подходящо оформените обобщения в заключението, идеите на докторантката получават сериозна завършеност и имат дори сериозен практически приложим изход за реализация.

Използваната литература показва стремежа на докторанката да навлезе многопосочно и многопланово в разглежданата проблематика, да осветли възможно най-пълно и актуално отделните въпроси и конкретно разглеждани обекти.

Посочените научни приноси на докторантката са точно и последователно изведени и формулирани и отразяват адекватно постигнатото от нея в докторската ѝ дисертация.

Разработеният от докторантката Автореферат, обхваща напълно интерпретираните проблеми, съответства на съдържанието и акцентите в докторската дисертация.

Като цяло считам, че темата е разработена много задълбочено, при това дава плод и включването на различни интердисциплинарни подходи и анализи, приложени в едно недостатъчно изследвано научно поле, което прави доктората уникално по същността си научно изследване.

В заключение си позволявам убедено да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да подкрепят Жаклина Жекова и да гласуват за да ѝ бъде дадена образователната и научна степен доктор.

Доц.д.р Ж.Бушева